

מעשה שבת

חולין קיד ע"ב - קטו ע"א :

אָלע מעשה, מעשה שבת ליתסרו, דהא תיעבתי לך הוא?

אמר קרא: "כי קדש היא לכם" (שמות לא, יד), היא קדש, ואין מעשה קדש.

ולהלכה - אין מעשי השבת אסורים אלא לעושה המלאכה בעצמו ומשום קנס, ולא נאסרו לכלל ישראל. וזהו שכתב רש"י שם: כגון המבשל בשבת, הוא לא יאכל משום קנס, אבל אחרים אוכלין.

וכן נפסק בשו"ע או"ח הלכות שבת סימן שיח סעיף א :

המבשל בשבת, (או שעשה אחת משאר מלאכות), במזיד - אסור לו לעולם, ולאחרים מותר למוצאי שבת מיד.
ובשוגג - אסור בו ביום גם לאחרים, ולערב מותר גם לו מיד.

והנה הרב זילברשטיין (בחשוקי חמד שבת קכב ע"א) דן בשאלה :

אם הביאו בבית חולים את עגלת המזון במעלית בשבת, האם הוא מעשה שבת ואסור לאכול מהמזון?

ותשובתו שם נחלקת לשלושה :

א. מעיקר הדין

ב. במקרה דנן יש מקום להתיר

ג. הנהגה נכונה שראוי לנהוג בה (במקרה זה ובמקרים דומים)

א. מעיקר הדין

ביאור הלכה סימן שיח סעיף א (ד"ה אחת) מביא בשם החיי-אדם (כלל ט) חילוק :

בין דבר שנעשה מעשה בגוף הדבר שנשתנה מכמות שהיה, כמבשל וכיו"ב – שבזה יש להחמיר כמ"ש בשו"ע, אבל המוציא מרשות לרשות, שלא נשתנה הדבר מכמות שהיה, (יש מקום להקל יותר) : **אם בשוגג מותר, אפילו לו ואפילו בו ביום**, ואם במזיד אסור אפילו לאחרים עד מו"ש מיד.

ולפי"ז במקרה דנן, שלא נעשה שינוי בגוף הדבר, אלא רק הועבר באיסור (ע"י עגלת המזון במעלית בשבת), אם עשו כן בשוגג, מותר לו ואפילו בו ביום.

אלא שסיים שם הביאור הלכה וכתב : **ומ"מ יש להחמיר בכל איסורי תורה כמו מבשל עכ"ל.**

ולפי"ז לכאורה בעניננו היינו צריכים להחמיר שלא להנות מהמזון שהובא באיסור (כמו דין המבשל).

ב. בנ"ד יש מקום להתיר

הרב זילברשטיין מוצא בכ"ז צד להתיר וז"ל :

"אך נראה שכיון שהיה אפשר להביא את המזון גם בדרך היתר, ומי שמקבל את האוכל לא נהנה כלל ממה שהביאו את האוכל באופן האסור, **נראה שמותר להנות ממנו**".

ג. הנהגה נכונה

ואחר שמצא מקום להתיר, בכ"ז נראה **דישנה הנהגה נכונה לא להשתמש באוכל**, והראיה לכך מדברי הירושלמי להלן (ממסכת שביעית פרק ט הלכה ו עם פירוש ידיד נפש) :

רבי חזקיה הוה קאים בשוקא דקיסרין [רבי חזקיה היה עומד בשוק של קיסריה],

חמא חד טעין עלל מן איסורא [ראה אדם אחד שהיה טוען מעגלתו תבואה של איסור, כגון שהיתה ספיחין],

הפך אפוי דלא מחמיניה תני פרק [רבי חזקיה הפך את פניו שלא יראה אותו פורק את המטען האסור],

כל כך למה? [מדוע רבי חזקיה נהג באותו אדם בחומרא שלא רצה להסתכל בפניו?]

כדי שיעשה מקומו הוכיח [כלומר, רצה להראות לאנשי אותו מקום שאדם זה עשה שלא כדין ולא ילמדו ממנו].

שמע רבי יעקב בר אחא ואמר: אמה דהן ילדת בר [אמו של זה, של רבי חזקיה, אכן ילדה בן גדול וחשוב].

וסיים שם: "מדברים אלו למדנו שבזה שמהפכים פנים מעושי עבירה יש בזה משום תוכחה, ומקיימים בכך מצוה של קידוש ה', וכל שכן להשתמש בזה, ויתכן דה"ה בעניננו, **מהראוי לא להשתמש באוכל זה, לשם תוכחה**".